

ANALIZA BILANSA

Dodatak „Narodnom Blagostanju“

BROJ 10

BEOGRAD, 5. MART 1938.

GODINA X

Sadržaj:

Opšta trgovinska banka, Beograd
Ческословенска банка д. д. у Загребу

OPŠTA TRGOVINSKA BANKA, BEOGRAD

Iz naših ranijih analiza bilansa čitaocima su poznate glavne odlike Opšte trgovinske banke. To je novčani i kreditni zavod srednje veličine, sa glavnicom od 10 miliona, vrlo okretna i pun inicijative. Lep dokaz za okretnost i energiju bančine uprave imamo i u činjenici, da je ona uspela da poveća glavicu sa 5 na 10 miliona u drugoj polovini 1931 godine, dakle u vreme koje je bilo najkritičnije za naše novčane zavode. Međutim, bančina uprava nije samo okretna i energična, već i neobično obazriva. Uprkos opštoj panici ulagača i nezapamćenom srozavanju kurseva hartija od vrednosti u 1931 i 1932 godini, banka je, blagodareći blagovremeno preduzetim merama predostrožnosti, vrlo brzo svladala sve teškoće i prebrodila sve nepovoljne posledice bankarske i opšte privredne krize. Ovde je smanjivanje poslovnog volumena prestalo već u toku 1933, a do kraja te godine otkopana su i sva potraživanja koja su u vezi s opštom privrednom krizom bila postala sumnjiva. Opšta trgovinska banka bila je već tada obezbeđena protiv svake eventualnosti. S obzirom na neizvesni razvitak opštih prilika, u toku 1934 i 1935 bančina uprava ipak nije htela odmah da pristupi ponovnom proširenju svog poslovnog volumena, već je to učinila tek u pretprošloj godini. Poslovanje je i u toku 1937 znatno povećano, a čisti dobitak takode.

Radi ocene bančine poslovne strukture dovoljno je samo da se baci pogled na sledeću uporednu tablicu glavnijih pozicija završnih računa za poslednje četiri godine.

Aktiva	1934	1935	1936	1937
	u hiljadama dinara			
Gotovina	832	870	883	666
Menice	4.513	3.379	3.559	3.599
Zaloge	27	133	39	33
Dužnici po tek. rač.	8.410	8.552	13.403	20.258
Hart. od vrednosti	5.547	5.699	4.322	3.299
Vrednost rez. fonda	479	603	607	964
Nameštaj	58	50	45	1 din.
Kaucije i sl.	31.020	33.540	44.331	53.695
Zbir aktive	50.886	52.826	67.189	82.514
Pasiva				
Glavnica	10.000	10.000	10.000	10.000
Rez. fond	517	625	770	1.062
Spec. rez. fond	395	400	500	600
Fond kursne razl.	—	100	217	491
Ulozi	2.635	2.897	3.654	6.361
Poverioci	2.155	1.512	2.071	2.808
Reeskont	4.125	3.063	4.840	6.504
Razna pasiva	38	138	169	201
Dividenda	—	500	600	700
Prenos dobiti	—	50	35	92
Obrtni kapital	19.866	19.286	22.858	28.819
Rashodi				
Kamata	665	451	592	784
Troškovi	455	368	518	632

Otpis nameštaja	7	8	10	45
Otp. nenapl. potraž.	135	108	79	9
Otp. kursne razlike	196	—	—	—
Čisti dobitak	439	722	951	1.163

Prihodi

Prenos dobiti	—	—	50	35
Od efekata	285	258	261	181
Kamata	1.405	1.163	1.608	2.061
Provizija	196	213	218	344
Napl. otpis. potraž.	10	22	13	12
Zbir prihoda-rashoda	1.896	1.657	2.151	2.634

Bančin obrtni kapital bio je pao sa 30,5 miliona u 1930 na 19,7 miliona u 1933, u kojoj je sužavanje poslovnog volumena zaustavljeno. U toku sledeće dve godine promene su bile sasvim neznatne. Međutim, u toku 1936 obrtni kapital opet raste za 3,5 miliona, a u 1937 za daljih 6 miliona dinara, na 28,8 miliona. To znači da je u 1937 ravno za 50% veći nego krajem 1935 godine. Na svaka dva dinara sopstvenih dolaze po prilici tri dinara tuđih sredstava. Dakle, odnos je povoljan.

inače, sopstvena sredstva iznose 12,15 miliona, od čega otpada 2,15 miliona na fondove koji se putem obilnih dotacija dosta brzo povećavaju. U 1937 su za 666 hiljada dinara veći nego u prethodnoj godini, a u odnosu na 1933 povećani su za 1,72 miliona. Tuđa sredstva su bilansirana preko tri računa (ulozi, poverioci i reeskont). Ulozi, koji su pre bankarske krize — krajem 1930 — iznosili 7,4 miliona, bili su pali na 2,45 miliona krajem 1933. Posle toga oni opet stalno rastu i u 1937 dostižu visinu od 6,36 miliona, što znači da su krajem prošle godine bili za 160% veći nego u 1933 godini. Vidi se ne samo da su se ulagači primirili, nego da su oni i sasvim načisto s tim kome poveravaju svoj novac. Poverioci rastu takode, sa 1,5 miliona u 1935 na 2,8 miliona krajem 1937. Najzad, u toku poslednje dve godine banka se je opet u većoj meri koristila i reeskontnim kreditom koji je bilansiran sa 6,5 miliona prema 4,84 miliona u prethodnoj i 3,06 miliona dinara krajem 1935. Znači da su i prilike za plasiranje opet povoljnije.

Najjaču poziciju u aktivi nekada su pretstavljale hartije od vrednosti. Sada su to dužnici po tekućim računima, koji su krajem 1937 iskazani sa 20,26 miliona, što znači da je u njih plasirano 70,3% celokupnog bančinog obrtnog kapitala. U prošloj godini dužnici po tekućim računima su povećani za 6,85 miliona, a u odnosu na 1933 oni su gotovo učetvorostručeni. Poslednjih godina stanje eskonta menica ne pokazuje većih razlika. Interesantno je da su reeskontovane menice u pasivi iskazane znatno većim iznosom nego eskont u aktivi. Iz toga bi se moglo zaključiti da se jedan deo eskonta knjiži preko računa aktivnih tekućih računa. To se može lako razumeti i objasniti. Tekući računi su kod nas oblik za obavljanje svih vrsta kreditnih operacija. I kod drugih naših banaka oni služe na mesto eskonta, na mesto lombarda, repora itd.

Hartije od vrednosti, u koje je plasirano 14,8% bančinog obrtnog kapitala prema 38,1% u 1930 godini, bilansirani su preko dva računa. Vrednosti rezervnog fonda su prošle godine povećane za 363 hilj., na 964 hilj. dinara. Ostale hartije od vrednosti su smanjene za oko 1 milion, na 3,3 miliona dinara, uglavnom zbog toga, što je Banka u toku 1937 prodala svoj paket akcija Fabrike koža a. d. u Nišu. Važno je da ovom prodajom nisu ni u koliko oslabljene bančine poslovne veze sa pomenutom fabrikom. Inače, u sastavu bančinog efektivnog portfelja nalaze se samo prvoklasni i dobro odabrani papiri, koji pružaju najveću sigurnost, kao što su Akcije Narodne banke (250 komada), kurentni državni papiri, akcije Fabrike aeroplana Rogožarski (880 kom. po nom. din. 1000), akcije Agrarne banke i akcije Beogradske zadruge.

Prihodi od kamata u 1937 iznosili su 2,06 miliona, čime su uglavnom dostigli rekordnu cifru iz 1931. Prihodi od provizija poslednjih godina takođe postepeno rastu, a prihodi od efekata su zbog smanjenja efektivnog portfelja nešto opali. Zbir svih prihoda iznosi 2,63 miliona i veći je za oko pola miliona nego u 1936, dok je prema onom iz 1935 povećan za 1 milion dinara. Rashodi su takođe povećani, ali u manjoj meri, tako da je i iskazani čisti dobitak u porastu. U 1937 on iznosi 1,16 miliona. Ako tome dodamo i dobitak na kursnoj razlici kao i prihod hartija rezervnog fonda, (koji su uneti neposredno u odnosne fondove), vidimo da ukupni čisti dobitak u 1937 iznosi 1 milion 617 hiljada, što odgovara 16% ukamaćenju glavnice. Od iskazanog dobitka upotrebljeno je 700 hiljada za isplatu 7% dividende (prema 6% u prethodnoj i 5% u 1935 godini), 158 hiljada za tantijemu, 112 hilj. za dotaciju rezervnom fondu, 100 hilj. specijalnom rez. fondu, a ostatak od 92 hiljade prenet je na novi račun.

U upravi su g.g.: Radisav J. Jovanović (pretsednik), Aleksandar J. Jovanović (potpretsednik), Vaso Knežević, Marko Albahari, Jaša Alkalaj, Mihajlo Lukarević, Dobrivoje T. Lazarević i dr Dragoslav O. Blagojević. U nadzornom odboru se nalaze gospoda: Mića Crvčanin (pretsednik), Aron A. Alkalaj, Milutin Lj. Mojović, Jovan D. Živadinović i Dušan B. Živković. Direktor je g. Aleksandar S. Borisavljević.

ЧЕСКОСЛОВЕНСКА БАНКА Д. Д. У ЗАГРЕБУ

Поред централе у Загребу Ческословенска банка д.д. има и већи број филијала (у Бјеловару, Дарувару, Илоку, Ковачици и Шиду). У неколико места има и своје експозитуре. Ческословенска банка се не ослања на новчане установе из Чехословачке, него искључиво на ове Чехе и Словаке који стално живе у нашој држави и који овде имају своје занимање. Она иде за тим да окупи око себе претежни део Чехословака који живе у нашој држави, односно да изврши у неку руку концентрацију капитала наших Чехословака. Ческословенска банка је основана 1921 године. То је био период инфлаторнога полета. Али је она у то доба лагано напредовала. Она је још 1926 била мала банка (са укупним обртним капиталом од само 19 милиона). Њен полет пада у период који се у нашем банкарству назива стагнационим, а прекинут је тек у 1932 години, у вези са законодавним мерама о заштити земљорадника.

Са 19 милиона у 1926 банчин обртни капитал је био порастао на 66 милиона динара крајем 1931. Затим долази и овде до одлива улога и до смањења обртног капитала, на 46 милиона крајем 1933. Међутим, и у тој најтежој фази наше банкарске кризе Ческословенска банка одговара без тешкоћа свима својим обавезама, тако да се и поверење доста брзо враћа. То омогућује банци да већ у току 1934 опет приступи потпуно нормалном раду и поновном проширењу пословног волумена. Темпо којим расту поверена средства је по прилици раван ономе из година

пре кризе, тако да је крајем 1937 банчин обртни капитал углавном опет достигао рекордно стање из 1931 године.

Упоређење најважнијих билансних позиција за последње четири године овако изгледа:

Рачун изравњања				
Актива	1934.	1935.	1936.	1937.
	у хиљадама динара			
Готовина	2.363	2.384	2.756	2.968
Нар. банка и П. штед.	—	—	—	1.793
Остали новч. заводи	2.557	4.667	4.251	2.846
Девизе и валуте	—	76	58	252
Хартије од вредности	1.734	1.204	957	2.712
Менице	21.081	21.586	23.550	13.814
Дужници по тек рач.	16.721	16.956	20.641	33.859
Непокретности	3.337	3.337	3.363	3.363
Разна актива	1.782	2.373	1.673	2.590
Пасива				
Главница	7.000	7.000	7.000	7.000
Резервни фонд	1.703	1.703	1.750	1.766
Пензиони фонд	200	200	221	228
Улози на књижице	25.740	27.894	30.201	33.052
Улози по тек. рач.	11.031	11.325	12.017	15.788
Разна пасива	3.118	3.623	5.593	5.801
Пренос добити	423	363	306	10
Добит тек. год.	360	475	162	552
Збир биланса	49.575	52.583	57.250	64.199

Улози су прошле године порасли за 6,6 милиона, на 48,84 милиона динара. Пораст улога на књижице износи 2,85 милиона, а оних по текућим рачунима 3,77 милиона. Од 1933 године, у којој су улози били најмањи, до краја 1937, они су порасли за 15 милиона динара. „Поверилаца“ Ческословенска банка нема. Значи да се не служи краткорочним кредитом, који је обично и најскупљи. На рачуну „разна пасива“ исказани су веровници за гаранције, разни пролазни веровници, неисплаћена дивиденда и пасивне прелазне позиције. Иначе, сопствена средства, не рачунајући чисти доbitак, износе 8,76 милиона, од чега отпада 7 милиона динара на главницу.

У току 1937 дошло је до извесних структуралних промена и у активи. Пре свега дужници по текућим рачунима су порасли са 20,64 милиона у 1936 на 33,86 милиона динара крајем 1937. С друге стране је есконт смањен за око 10 милиона, са 23,55 милиона у 1936 на 13,81 милиона у 1937, што је једним делом последица предаје земљорадничких меница Привилегованој аграрној банци. Губитак на предатом земљорадничком портфељу је у целости отписан. Пламан у менице и дужнике по текућем рачуну износи укупно 47,67 милиона динара, односно 74% од укупног банчног обртног капитала.

Одржавање високог ликвидитета постало је код Ческословенске банке већ традицијом. Врло велика је обавривост управе и приликом давања нових зајмова. Банка одобрава само зајамчено краткорочне и добро покривене кредите. Готовина у благајни, код Народне банке, Поштанске штеднионице и код осталих банака крајем 1937 износила је 7,9 милиона према округло 7 милиона у 1936 и у неколико претходних година. У току 1937 повећан је за 1,8 милиона, на 2,7 милиона, портфељ ефеката, који је иначе пре тога ретко када прелазно износ од 1 милиона динара. Непокретности су билансирани непромењено са 3,36 милиона, а састоје се првенствено из зграда у којима су смештене банчине централе, филијале и експозитуре.

Чисти доbitак износи 552 хиљаде и знатно је већи него у претходној години. Иначе исплата дивиденде је изостала једино у 1932 години. За 1922 дивиденда је износила 6%, за 1923 8%, од 1924 до 1930 по 12%, за 1931 годину 10%, за 1933 г. 5%, а за последње четири године по 6% годишње.